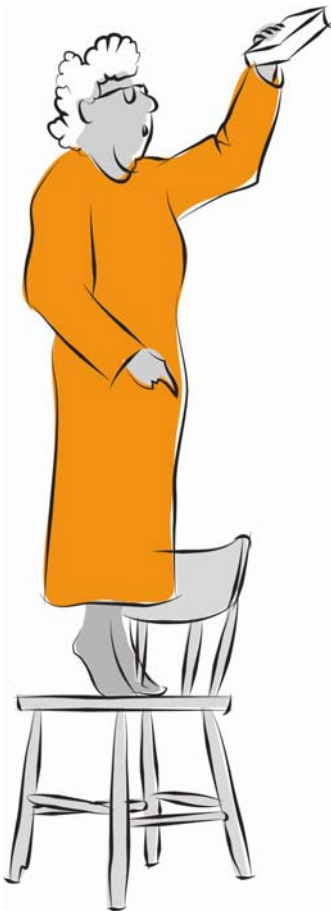
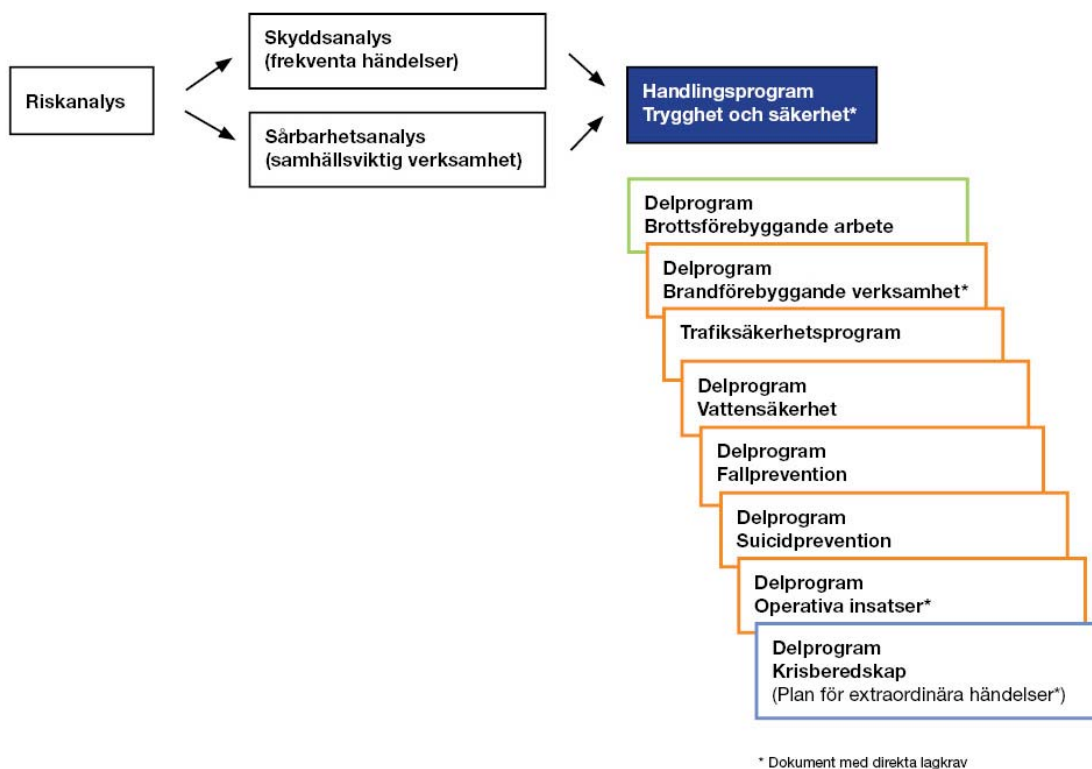

Fallprevention

DELPROGRAM TILL HANDLINGSPROGRAM TRYGGHET OCH SÄKERHET 2012-2014

Kommunstyrelsen 2010-05-26

Dokumentet *Fallprevention* är framtaget av arbetsgruppen för fallprevention och är ett delprogram till *Handlingsprogram trygghet och säkerhet 2012-2014* antaget av kommunfullmäktige 2012-02-23.

Illustration framsida: Staffan Nylander

Innehåll

1. Bakgrund och avgränsningar	4
2. Syfte	6
3. Övergripande mål	6
Nationella mål.....	6
Inriktningsmål	6
4. Hur verksamheten planeras	7
5. Risk- och skyddsanalys	8
Riskanalys	8
Skyddsanalys	8
Offentlig utomhusmiljö.....	8
Offentlig inomhusmiljö	8
6. Ansvar	9
7. Uppdrag till andra politiska nämnder	9
8. Satsningar	9
Säkerhetsmål (S) och Prestationer (P)	9
Övergripande mål.....	9
Offentlig utomhusmiljö ¹	9
Offentlig inomhusmiljö	10

¹ Med offentlig utomhusmiljö menas i denna plan gator och allmänna platser.

1. Bakgrund och avgränsningar

Utvecklingen i samhället har gjort att det ställs allt större krav på kommunerna och därmed växer också krav och förväntningar på att kommunen ska vara trygg och säker för alla som vistas där.

Kommunen har valt att tolka Lag (2003:778) om skydd mot olyckor och dess intentioner med att kommunerna kan jobba på ett bredare sätt för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. I 3 kapitlet 1§ står:

För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att andras ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder.

Kommunerna skall ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet.

Med tanke på de många fallolyckor som sker varje år har kommunen valt att i detta forum jobba med samhällsinriktad fallprevention gällande:

- Offentlig utomhusmiljö
- Offentlig inomhusmiljö

Med samhällsinriktad fallprevention menar vi i denna plan de åtgärder Jönköpings kommun inklusive de kommunalägda bolagen i samverkan med andra offentliga myndigheter och organisationer kan vidta för att minska risken för fall i den offentliga utomhusmiljön och inomhusmiljön.

När det gäller att förhindra fallolyckor ur ett folkhälsoperspektiv så genomförs det arbetet i andra forum och därför berörs inte dessa riskfaktorer och de specifika åtgärdsförslag som krävs för det arbetet i denna handlingsplan.

Kostnaderna för fallolyckor i Sverige för personer som är 65 år eller äldre beräknas varje år uppgå till ungefär 14 miljarder kronor, nästan fem miljarder i direkta kostnader och ungefär nio i livskvalitetsförsämringskostnader. Uppskattningsvis beräknas kostnaderna öka till drygt 22 miljarder kronor år 2050 om utvecklingen tillåts fortsätta i nuvarande omfattning².

Genom Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, har kommunen en skyldighet att för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur den ska hantera olyckor som inryms inom lagstiftningen. Kommunens plan bör baseras på en risk- och sårbarhetsanalys.

Kommunens verksamheter har genomfört sårbarhetsanalyser med ett underifrånperspektiv.

I Jönköpings kommun samordnas arbetet med olika lagstiftningar och uppdrag inom följande områden:

- Lokalt brottsförebyggande arbete
- Skydd mot olyckor
- Krishantering
- Internt skydd

² Källa: Fallolyckor bland äldre, Folkhälsoinstitutet, 2009

2. Syfte

Att förebygga fall och minska antalet fallskador i offentliga miljöer.

3. Övergripande mål

NATIONELLA MÅL

Boverket har tagit fram föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser (BFS 2003:19 HIN). Föreskrifterna trädde i kraft 1 december 2003.

Föreskrifterna bygger på 21a § i 17 kap PBL som trädde i kraft den 1 juli 2001. Lagen innebär att det numera ställs krav på att enkelt avhjälpna hinder gällande tillgänglighet och användbarhet ska undanröjas i befintliga byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser.

Utöver det som innefattas av ovanstående lagstiftning finns det elva nationella folkhälsomål. Nedan redovisas tre av de mål som till del innefattar åtgärder för att förebygga fall.

- Delaktighet och inflytande i samhället
- Miljö och produkter
- Fysisk aktivitet

INRIKTNINGSMÅL

Landstinget i Jönköpings län har som mål att antalet höftfrakturer ska minska med 10 % varje år fram till 2010.

Jönköpings läns landsting och länets kommuner arbetar enligt ett gemensamt vårdprogram för fallprevention. Innehållet i vårdprogrammet riktar sig mot hela befolkningen. Syftet med vårdprogrammet är att minska antalet fall och fallskador bland befolkningen i Jönköpings län. Fallolyckor kan förebyggas på bred front på olika nivåer och arenor med ganska enkla metoder. Målgruppen som vårdprogrammet riktar sig emot har delats in i fyra grupper med allt större behov, befolkningen, äldre, individer med risk för fall och individer med risk för fallskador. Individens behov är avgörande för vilka insatser som ska göras och av vem.

Jönköpings kommun har inget övergripande mål gällande specifikt för fallpreventionsarbetet däremot har socialnämnden upprättat följande mål för verksamheten gällande fallolyckor.

- De förebyggande insatserna i särskilda boende, som t.ex. regelbunden utevistelse, minimerande av fallolyckor, ska byggas ut.
- Att utveckla det förebyggande arbetet gällande fallskador för äldre.

4. Hur verksamheten planeras

Kommunen har valt att bedriva det systematiska arbetet med fallprevention som en process. Arbetet med handlingsplanen ska ses som en process med kontinuerlig uppföljning, utvärdering och förbättring.

Räddningstjänsten har fått i uppgift av kommunstyrelsen att ta initiativet i processen. Övriga förvaltningar och Landstinget i Jönköpings län har varit inblandade i problembeskrivningen och förslagen till säkerhetsmål och prestationer.

Det övergripande målet i denna plan kommer att infogas i handlingsprogrammet för skydd mot olyckor när den revideras som ett säkerhetsmål. Handlingsprogrammet för skydd mot olyckor antas av kommunfullmäktige och tillkännages bl.a. via kommunens hemsida.

Handlingsplanens genomförande består i åtaganden som olika nämnder gör utifrån prestationer. Förverkligandet sker genom att åtagandena planeras i respektive förvaltnings verksamhetsplan och budget. Samordningen sker på tre olika plan. Den politiska nivån där kommunstyrelsens samordnande roll gentemot andra nämnder används även för detta handlingsprogram. Inom förvaltningschefgruppen läggs frågorna in i befintlig struktur.

En grupp med tjänstemän från de olika förvaltningarna står för den konkreta samordningen. Samverkan och samråd sker med statliga myndigheter, andra kommuner, intresseorganisationer och andra som arbetar med fallprevention. Uppföljning av handlingsprogrammet ska ske årligen och avrapporteras till kommunstyrelsen. Räddningstjänsten är ansvarig för att sammanställa rapporten och ta in uppgifter från olika aktörer, däribland kommunens förvaltningar.

Redovisningen ska innehålla måluppfyllelse samt bedömning av förändrad riskbild eller ändrade skydds nivåer.

Utvärdering av målen i handlingsplanen sker inför ny programperiod (vart fjärde år). Såväl säkerhetsmål och prestationer som kommunens organisation och planering för verksamheten ska utvärderas. Utvärderingen är underlag till ny nulägesanalys. Underlag till utvärderingen genereras fortlöpande. Utvärderingen i sin helhet redovisas i kommunstyrelsen.

5. Risk- och skyddsanalys

Företrädare för olika förvaltningar och Landstinget i Jönköpings län har gjort en helhetsbedömning av riskfaktorer för fall.

Varje faktor som påverkar skyddet har värderats. Ur analysen kan olika tänkbara satsningar för att öka skyddet fås fram. Skyddsanalysen vägs samman med sårbarhetsanalysen. Där risken är betydande och skyddet dåligt har åtgärder skrivits fram som förslag till förbättring/satsning.

RISKANALYS

Analysen har visat att de risker som ger de allvarligaste personskadorna är fall från hög höjd och fall orsakad av halka (både inomhus och utomhus) eller ojämn markyta. Andra risker som kan ge allvarliga personskador är gemensamma gång- och cykelvägar.

SKYDDSANALYS

Skyddet mot samhällsinriktade fallolyckor har bedömts för följande miljöer:

- Offentlig utomhusmiljö
- Offentlig inomhusmiljö

När det gäller fall från hög höjd finns det i dag dåligt skydd som ska motverka fall. Även skyddet som ska motverka fall genom halka både inomhus och utomhus är bristfälligt.

Inom följande områden är det hög risk för fallskador och skyddet betraktas där som mindre bra.

Offentlig utomhusmiljö

- Snö, is och halka
- Nivåskillnader i den fysiska utomhusmiljön
- Dålig belysning
- Avsaknad av vilplatser i utomhusmiljön
- Hål, ojämnheter, brunnsgaller m.m.

Offentlig inomhusmiljö

- Nivåskillnader
- Trappor
- Halkrisk
- Tunga dörrar

6. Ansvar

Kommunstyrelsen har givit räddningstjänsten i uppdrag att samordna och följa upp kommunens arbete enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor*.

7. Uppdrag till politiska nämnder

Respektive nämnd och bolag som omnämns i kapitel 8 ansvarar för prestationernas genomförande. Medel till satsningar belastar respektive förvaltnings budget.

8. Satsningar

SÄKERHETSMÅL (S) OCH PRESTATIONER (P)

De analyser som har genomförts visar på vilka risker som finns och hur skyddet ser ut för dessa. Efter beaktande av dessa faktorer har ett antal förslag till satsningar tagits fram för att minska fallolyckorna inom Jönköpings kommun. De föreslagna satsningarna har processats mellan berörda förvaltningar och Landstinget i Jönköpings län. Satsningarna presenteras i detta kapitel som säkerhetsmål och prestationer. Säkerhetsmål anger vilket tillstånd på skyddet kommunen vill uppnå i miljön. Prestationer anger de åtgärder kommunen genomför för att nå säkerhetsmålen.

ÖVERGRIPANDE MÅL

Följande mål gäller övergripande med tillägg för de satsningar som beskrivs under respektive område nedan.

S1	Minska antalet fallolyckor som orsakas av risker i offentlig utomhusmiljö och inomhusmiljö. Målet följs upp via förnyad skyddsanalys.
P1	Prestationer ska genomföras inom respektive nämnds ansvar så att säkerhetsmålet uppfylls.

Offentlig utomhusmiljö

Säkerhetsmål - offentlig utomhusmiljö

Den fysiska utomhusmiljön ska utformas så att fallolyckor förhindras.

Prestation - offentlig utomhusmiljö

- Effektivisera halkbekämpningen på gång- och cykelvägar
- Förbättra och anpassa underlaget på gångvägar och i passager
- Förbättra och anpassa belysningen på gång- och cykelvägar och i passager
- Öka antalet sittplatser i offentliga utomhusmiljöer
- Minska nivåskillnader och ojämnheter i den offentliga utomhusmiljön
- Enkelt avhjälpna hinder ska undanröjas
- Förbättra kontrastmarkeringen vid trappor och nivåskillnader i markplan
- Öka antalet hållplatser med kontrastmarkeringar vid hållplatser för kollektivtrafiken

Ansvar: Tekniska nämnden

Medverkande: Jönköping Energi Nät AB, stadsbyggnadsnämnden

Offentlig inomhusmiljö

Säkerhetsmål – offentlig inomhusmiljö

Den offentliga inomhusmiljön ska utformas så att fallolyckor förhindras.

Prestation – offentlig inomhusmiljö

- Förbättra och anpassa belysningen
- Förbättra kontrast- och varningsmarkeringar
- Anpassa ledstänger efter gällande föreskrifter
- Förbättra och anpassa skyltning
- Förse fler tunga dörrar med automatiska dörröppnare
- Enkelt avhjälpna hinder ska undanröjas

Ansvar: Stadsbyggnadsnämnden

Medverkande: Kommunala bostadsbolag, tekniska nämnden

